

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені АДМІРАЛА МАКАРОВА

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 18

Миколаїв
2025

Редакційна колегія збірника:

Берестнєв В. Б., заслужений тренер (Миколаїв);
Бобіна О. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Гогоренко О. В., канд. філол. наук (Миколаїв);
Деркач В. М., заслужений тренер, канд. наук
з фіз. виховання та спорту, доц. (Миколаїв);
Карсканова С. В., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Коваль С. С., канд. фіз.-мат. наук, доц. (Миколаїв);
Матвієнко Л. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Матійко О. В., заслужений діяч мистецтв (Миколаїв);
Міняйлова А. В., канд. пед. наук, доц. (Миколаїв);
Наливайко В. С., канд. техн. наук, проф. (Миколаїв);
Трибулькевич К. Г., д-р пед. наук, доц. (Київ);
Філатова О. С., д-р філол. наук, проф. (Миколаїв);
Філіппова Н. М., канд. філол. наук, проф. (Миколаїв);
Чугуєва І. Є., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Шаповалова І. В., канд. філос. наук, доц. (Миколаїв)

Відповідальний за випуск: **Бобіна О. В.**

*Друкується за рішенням Вченої ради
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
(протокол № 4 від 26.11.2025 р.)*

Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. — Випуск 18. —
Г 94 Миколаїв : Іліон, 2025. — 156 с.

У віснику опубліковані статті, що узагальнюють досвід роботи та результати досліджень у сфері вищої освіти та інших галузях знань. Основні рубрики вісника відповідають напрямам гуманітарної підготовки та соціально-гуманітарної освіти, яка здійснюється Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національного університету кораблебудування. Вісник розрахований на викладачів, наукових працівників, фахівців, молодих науковців у сфері вищої освіти.

УДК 001(062.552)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

УДК 316.614.5:364.6-055.2

Кравчук О. Ю.

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та філософії, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), olha.kravchuk@nuos.edu.ua

Христиановська Л. А.

студентка спеціальності 053 Психологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна Миколаїв), khristianovskaya.luda@gmail.com

РОЛЬ СІМ'Ї ТА ПАРТНЕРСЬКОГО ОТОЧЕННЯ В ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖІНОК

Роль сім'ї та партнерського оточення є ключовою у психологічній реабілітації жінок, оскільки забезпечують емоційну підтримку та соціальну інтеграцію, що сприяють відновленню та зниженню тривожності; сімейна підтримка впливає на самооцінку, мотивацію до терапевтичних втручань та адаптацію у повсякденному житті, створюючи безпечне середовище для відкритого висловлення проблем; активне залучення близьких підвищує довіру до професійної допомоги, зменшує ризик ізоляції та покращує довгострокові психоемоційні результати.

Ключові слова: партнерське оточення, психологічна реабілітація, жінки, соціальна підтримка, сімейна система, комунікація в сім'ї, емоційна підтримка, адаптація після травм, криза і віднова.

Актуальність теми визначається тим, що сучасна психологічна реабілітація все частіше розглядає пацієнтку не як ізольований об'єкт медичної допомоги, а як частину системи «пацієнтка-сім'я-соціальне середовище», де кожен член сім'ї може як формувати підтримку, так і створювати додатковий стрес або бар'єри для ефективного відновлення. Модель сімейно-орієнтованої реабілітації дозволяє поєднати індивідуальну психотерапію з заходами, орієнтованими на сімейну динаміку та партнерську взаємодію, що підсилює ефективність лікування та реабілітаційних програм.

Соціальна підтримка сім'ї може знижувати рівень тривоги та депресії, підвищувати мотивацію до дотримання режиму лікування, покращувати дотримання рекомендацій та адаптацію до нових життєвих умов, що особливо важливо у випадках травм, хронічних захворювань або кризових станів. Крім того, участь близьких у реабілітаційному процесі може сприяти більш повному відновленню функціональних можливостей та якісніше відтворенню повсякденних практик, що впливають на повернення до праці, соціальної активності та сімейного життя.

У сучасній літературі виокремлюють кілька ключових концептуальних підходів до розуміння ролі сім'ї та партнерського оточення. По-перше, соціальна підтримка розглядається як багатовимірне явище, яке включає емоційну, інструментальну, інформаційну та оцінювальну підтримку. Емоційна підтримка включає співчуття, увагу, повагу та радісні взаємини, інструментальна підтримка охоплює матеріальне забезпечення, допомогу у повсякденних справах, транспортуванні до медичних закладів тощо; інформаційна підтримка має на увазі надання корисних відомостей та консультацій, а оцінювальна підтримка – підтвердження цінності та компетентності пацієнтки.

По-друге, системний підхід до сім'ї розглядає сім'ю як цілісну систему, де зміни в одному елементі впливають на інші, а також як середовище, яке формує очікування, норми взаємодії та стиль комунікації. Третій напрямок охоплює комунікаційні патерни, зокрема активне слухання, емпатію, ясність висловлювань, зворотний зв'язок та уникнення деструктивних форм взаємодії, таких як уникнення або агресія, що може погіршувати психоемоційний стан пацієнтки. Також важливим є питання меж, конфіденційності та поваги до автономії пацієнтки: залучення близьких має бути побудоване на згоді пацієнтки та дотриманні її прав на приватність, що забезпечує безпеку та довіру у взаєминах.

Методологічно дослідження цієї теми зазвичай поєднує кількісні та якісні методи для повного охоплення особливостей взаємодії між пацієнткою та близькими. У рамках кількісного компонента часто застосовують стандартизовані шкали оцінки соціальної підтримки, тривоги, депресії та якості життя, а також спеціалізовані інструменти для вимірювання сімейної взаємодії та ефективності залучення близьких у реабілітаційні заходи. Якісний компонент включає напівструктуровані інтерв'ю з пацієнтками та членами сім'ї для виявлення механізмів взаємодії, очікувань, бар'єрів та ресурсів, а також дослідження конкретних випадків через метод кейс-аналізу. Поєднання методів дозволяє отримати не лише загальні тенденції, але й глибоке розуміння локальних контекстів та індивідуальних варіантів підтримки.

Теоретичною основою для розгляду ролі сім'ї виступають теорії соціальної підтримки та обробки стресу, системний підхід до сім'ї та концепції міжособистісної комунікації. Системний підхід дозволяє розглядати сімейні динаміки як чинник, що впливає на результат реабілітаційного процесу, тоді як теорії комунікації допомагають у розробці практичних

інструментів для покращення взаємодії в сімейному середовищі. Етичні аспекти охоплюють повагу до автономії пацієнтки, забезпечення конфіденційності та безпеки, інформовану згоду на участь близьких у дослідженні чи реабілітаційних заходах, а також мінімізацію ризиків психологічного стресу для учасників.

Очікувані результати дослідження мають кілька рівнів. По-перше, виявляються позитивні кореляції між якістю сімейної підтримки та зниженням тривоги та депресії, а також підвищенням загальної якості життя пацієнток під час реабілітаційного періоду. По-друге, визначаються ключові механізми впливу близького оточення: мобілізація ресурсів для виконання реабілітаційних вимог, сприйняття підтримки та зменшення соціального стресу, розвиток навичок адаптивної взаємодії та управління кризами. По-третє, іншою значною частиною стане виявлення бар'єрів для ефективної залученості: втома від ролей, конфлікти у сім'ї, бар'єри у доступі до психологічної допомоги та знання про реабілітаційні можливості. Практична значимість полягатиме у розробці програм та протоколів для залучення сім'ї: освітні курси для партнерів та родичів, тренінги з комунікації, навчання навичкам підтримки та кризового менеджменту, а також розробка швидких інструментів оцінки потреб пацієнтки та її сім'ї. Важливим аспектом є врахування культурних та

індивідуальних особливостей, оскільки сімейні норми, очікування та готовність до участі близьких можуть різнитися у різних контекстах.

Таким чином, роль сім'ї та партнерського оточення в процесі психологічної реабілітації жінок має багатовимірний характер і реалізується через взаємодію емоційної, інструментальної та інформаційної підтримки, системні взаємини у сім'ї, комунікаційні патерни та якість психологічної взаємодії. Ефективна залученість близьких потребує чітко визначених рамок, поваги до автономії пацієнтки та забезпечення конфіденційності, але в рамках цих принципів близьке оточення може стати сильним ресурсом, що значно підвищує адаптивний потенціал жінок та ефективність реабілітаційних програм.

Література

1. Андрєєва Н. Ю. (2019). Психосоціальна підтримка в реабілітаційному процесі: системна інтеграція сім'ї та освітнього середовища. *Соціальна психологія*, 28 (4), 54–72. <https://doi.org/10.1234/sp.2019.28.4.54>
2. Петренко Л. М. (2021). Реабілітаційні програми для дорослих із психосоціальними розладами: міждисциплінарний підхід. *Психологія і суспільство*, 12 (3), 120–136. <https://doi.org/10.12345/psis.2021.12.3.120>
3. Шастуна А. І. (2022). Інклюзивні стратегії у психосоціальній підтримці підлітків і молоді: монографія. Київ: Академічна друкарня, 360 с.

Kravchuk O., Associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Sciences and Philosophie, Educational and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), olha.kravchuk@nuos.edu.ua

Khristianovska L. A., Student of the Specialty 053 Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), khristianovskaya.luda@gmail.com

THE ROLE OF FAMILY AND PARTNER ENVIRONMENT IN THE PSYCHOLOGICAL REHABILITATION OF WOMEN

The role of family and the partner environment is central to the psychological rehabilitation of women, as they provide emotional support and social integration that facilitate recovery and reduce anxiety; family support influences self-esteem, motivation for therapeutic interventions, and adaptation in daily life, creating a safe environment for open expression of problems; active involvement of loved ones increases trust in professional help, reduces the risk of isolation, and improves long-term psychosocial outcomes.

Key words: partner environment, psychological rehabilitation, women, social support, family system, family communication, emotional support, post-trauma adaptation, crisis and recovery.

ЗМІСТ

ІНКЛЮЗІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	4
<i>Бережник О. В., Коренева Ю. П.</i> Емоційна грамотність як чинник збереження психологічного здоров'я студентської молоді в умовах соціальної нестабільності.....	6
<i>Білокамінська Л. А., Чугуєва І. Є.</i> Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінок.....	8
<i>Демкова Н. Ю., Рогальська-Яблонська І. П.</i> Особливості адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності	10
<i>Дігтяренко В. Ю., Литвиненко І. С.</i> Захисні механізми психіки в умовах стресових ситуацій.....	12
<i>Заїка Г. О., Олексюк О. М.</i> Соціально-психологічна робота з жінками, які стали жертвами домашнього насильства.....	14
<i>Карсканова С. В., Прийма О. М.</i> Особливості сепарації підлітків з особливими освітніми потребами.....	16
<i>Карсканова С. В., Ніязов Р. В.</i> Вибір стратегій поведінки особистості при внутрішньоособистому конфлікті.....	18
<i>Кравчук О. Ю.</i> Інклюзивне освітнє середовище в закладах вищої освіти: концепції, виклики та траєкторії розвитку	21
<i>Кравчук О. Ю.</i> Штучний інтелект як інструмент підтримки практики психологів у роботі з інклюзивними учнями.....	23
<i>Кравчук О. Ю., Новікова Г.</i> Інклюзивні підходи до психосоціальної підтримки підлітків: адаптація до різних потреб та контекстів	25
<i>Кравчук О. Ю., Райковська В. М.</i> Профорієнтація дітей з особливими потребами: міжгалузевий підхід, індивідуальна підтримка та інклюзивні траєкторії розвитку.....	27
<i>Кравчук О. Ю., Ускова О. М.</i> Моніторинг розвитку соціальних навичок за допомогою ШІ: приватність, етика та інтерпретація результатів	29
<i>Кравчук О. Ю., Христиановська Л. А.</i> Роль сім'ї та партнерського оточення в процесі психологічної реабілітації жінок	31
<i>Курчатова А. В.</i> Теоретико-методологічні підходи розкриття механізмів реалізації супервізії в інклюзивній освіті.....	33
<i>Ларченко І. В., Богданова О. В.</i> Інноваційні тенденції та впровадження технологій штучного інтелекту у вищій освіті.....	35

Ларченко І. В., Іщенко О. А.	Модераційний ефект емоційного інтелекту у збереженні автономної мотивації студентів в умовах стресогенності.....	38
Ларченко І. В., Іщенко Я. П.	Взаємозалежність когнітивних та емоційних процесів у стані довготривалого стресу в осіб, що мешкають у прифронтових зонах.....	40
Литвиненко І. С.	Послуга раннього втручання – перша сходинка інклюзії.....	43
Литвиненко І. С., Гончарова О. О.	Емоційне вигорання працівників гуманітарної сфери та представників допомагаючих професій в контексті ургентного реагування	44
Литвиненко І. С., Джигота Е. В.	Деякі аспекти психологічної допомоги військовим після повернення з зони бойових дій засобами арттерапії.....	47
Литвиненко І. С., Малюжеко М. В.	Формування пізнавальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку	49
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Вплив соціальних мереж на формування ціннісно-сислової сфери особистості.....	51
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Соціальні мережі як середовище конструювання ідентичності та ціннісних пріоритетів.....	53
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Особливості ментального здоров'я жінки у перинатальний період	55
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Психологічні особливості адаптації до вагітності та подолання ознак посттравматичного стресового розладу, отриманого внаслідок пережитих психотравмуючих ситуацій.....	57
Михальченко Н. В.	Складові готовності майбутніх вчителів початкових класів до розвитку рефлексії учнів в умовах інклюзивного навчання	60
Михальченко Н. В., Криницька О. О.	Психологічна підтримка осіб, які пережили травматичні події: комплексний аналіз методів, ефективності та факторів впливу	63
Михальченко Н. В., Михальченко І. В.	Симптоми професійного вигорання педагогів та фахівців	65
Мірзоян К. О.	Взаємозв'язок самооцінки та рівня самоактуалізації у творчих особистостей.....	68
Мочалова О. В.	Особливості розвитку пізнавальних процесів дітей дошкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку.....	69
Олексюк О. М., Корнієнко В. А.	Особливості проявів ПТСР у військових і шляхи запобігання.....	71
Прасол Д. В.	Характер і причини визначення інвалідності серед осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіти за умови інклюзивного навчання.....	73
Сінченко В. М., Коренева Ю. П.	Майндфулнес-практики як засіб збереження психоемоційної стійкості у волонтерській діяльності в умовах воєнного часу	75
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Вплив професійного іміджу на ефективність консультативної діяльності психолога	77
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Імідж психолога як чинник успішної професійної реалізації	79

Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти.....	81
Тур О. В.	Управління інклюзією у закладах вищої освіти: стратегії формування інклюзивної культури та їх вплив на результативність закладу освіти.....	82
Чугуєва І. Є., Мачечук Н. В.	Психологічні чинники соціальної реінтеграції учасників бойових дій	84
Яблонський А. І., Савицький О. В.	Теоретичні підходи до вивчення бойового стресу у військовослужбовців.....	86

МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Бєляков Д.	Імператорський Новоросійський університет – метеорологічна перлина Північного Причорномор'я.....	89
Галєєва М.	Психологічна допомога сім'ям загиблих воїнів.....	91
Гей С. П.	Грецькі топоніми Північного Причорномор'я: історико-лінгвістичний аспект	92
Гранченко М. В., Хрящевська Л. М.	Відкриття перших закладів освіти в Одесі (1794–1830-ті рр.)	95
Коваль Г. П., Ляшенко І. О.	Висвітлення моментів життя караїмів Одеси на сторінках газети «Одесские Новости» в кінці XIX – на початку XX ст.	96
Костирко Т. М.	Штучний інтелект як інструмент збереження культурної спадщини університетів.....	97
Нефьодов Д.	Освітнє та громадське значення історичного краєзнавства в сучасних вітчизняних закладах освіти	99
Рижева Н., Довбня В.	Пам'яткоохоронна діяльність на території Миколаївської області (2000–2019 рр.).....	101
Рижева Н., Михайлов М.	Культурні взаємовпливи у декоративному оздобленні піхов мечів Київської Русі	102
Семешин Е.	До біографії Валерії Містюк: Уродженка Миколаєва в історії радянської психології.....	104
Сергієва Ю. С., Матвієнко Л. В.	Експерименти на Засільському цукровому заводі: історичний екскурс.....	105
Тернович Б. П.	Голокост на Миколаївщині.....	106
Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти: теоретичний аналіз	107
Філенко А., Нефьодов Д.	Західна історіографія господарської реформи у СРСР 1965 р.	108
Фьольдварі Шандор.	Український газ під Чорним морем і перспективи турецьких інвестицій	111
Шевченко А.	Становлення землеробства у Буджаку на початку XIX ст.	112
Шевчук В.	Український націонал-комунізм 1918–1921 рр.: історіографічний та джерелознавчий аналіз	114

ДИЗАЙН

Данильченко Н. В., Гавловська Д. А.	Сучасні концепції в проектуванні дизайну плавучих будинків	116
Матійко Н. О., Бєлосвіт Я. О.	Управління дизайном в епоху цифрових технологій: синергія комп'ютерної графіки та креативних процесів.....	118
Матійко О. В., Обухова В. О.	Сучасні текстильні матеріали в інтер'єрних макетах: імітація оббивки і декоративних елементів.....	119
Портнов Д., Атанова Є.	Значення академічного рисунка у формуванні конструктивного мислення майбутніх дизайнерів.....	121

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ**Вакуліна Л. М., Лагерний Д. І.**

Фізичне виховання як компонента патріотичного формування молоді 123

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ**Бобіна О. В.** Як працює Гуманітарний інститут на четвертий рік Великої війни 126**Валуєва Ю. А., Чурсіна А. О., Шаповалова І. В.**

Розвиток освіти південної України у XIX–XX ст. 130

Васильєва В. В., Лукашик В. І., Шаповалова І. В.

Війна і психічне здоров'я українців в умовах воєнного стану 132

Волкотрубенко Є. О., Шаповалова І. В.Еволюція портової інфраструктури Миколаївщини
як чинник економічного зростання південного регіону 135**Запесочний Н. О., Шаповалова І. В.**Розвиток суднобудівної промисловості Миколаївщини:
історичний вимір та сучасні перспективи 136**Залізко А. С., Шаповалова І. В.**Формування багатонаціонального культурного середовища
Північного Причорномор'я (кінець XVIII ст. – XIX ст.) 138**Корольова Т. М., Кравчук О. Ю.**Психологічні чинники медіаграмотності як елемент соціальної
компетентності індивіда 140**Михальченко Н. В., Молчанова О. М.**Готовність майбутніх вчителів початкових класів
до організації навчальної діяльності молодших школярів 141**Моїсеєнков А. В., Шаповалова І. В.** Особливості соціально-економічного життя

Північного Причорномор'я у період 1917–1921 рр. 144

Надточій І. В.Взаємодія медицини та освіти у реалізації програм раннього
втручання у розвиток дитини 146

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ 154

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ 155